

*Коваленко А. В.,
кандидат юридичних наук, доцент, докторант
Національної академії внутрішніх справ*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАУКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано сутність понять інформаційно-аналітичне забезпечення та наукове супроводження з метою встановлення взаємозв'язку шляхом виділення взаємно пов'язаних та взаємно зумовлених рис.

Ключові слова: інформація, аналітика, наукове супроводження, поліцейська діяльність, взаємозв'язок, запобігання та протидія злочинності.

Постановка проблеми. Сучасний високий стан злочинності ставить перед всіма правоохоронними системами світу непрості задачі. Перш за все, йдеться про реальне вдосконалення та всебічну підтримку роботи органів охорони правопорядку. Інформаційно-аналітичне забезпечення та наукове супроводження діяльності поліції є одними із найбільш важливих елементів у зазначеному аспекті.

Нині Україна, яка нещодавно перебувала на роздоріжжі цивілізаційного вибору, обрала своїм майбутнім членство в Європейському Союзі, але, незважаючи на здійснений вибір, перед нашим суспільством та державою все ще гостро стоїть низка питань, які потребують вирішення.

Демократична спільнота, насамперед, характеризується високим рівнем запобігання та протидії злочинності, низьким показником останньої як соціального явища, а зважаючи на те, що різноманітні допоміжні та інноваційні інститути та органи спрямовують свої зусилля на подолання злочинності, належить звертати увагу на рівень забезпечення їх діяльності.

Саме ця тематика перебуває у тісному взаємному зв'язку із процесами запобігання та протидії злочинності, адже від ефективного функціонування відповідних процесів залежить успіх у питаннях протидії і боротьби зі злочинністю.

Окрему увагу в своїх працях інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження приділили такі вчені, як М. Москаленко, Й. Горінецький, В. Глушков, В. Захарова, С. Єсімов, О. Шинкарук, В. Костюкевич, В. Воронова, О. Заєць, А. Баб'як, В. Сенік, Т. Магеровська, Т. Сорочан та інші, але зважаючи на недостатньо приділену увагу тісному взаємному зв'язку та спільним (а частково послідовно пов'язаним) рисам, відповідна тематика набуває нового значення та проковує до себе інтерес.

Метою статті є окреслення взаємозв'язку інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження діяльності поліції в Україні. Своєю чергою, поставлена мета зумовила необхідність розв'язання низки дослідницьких завдань: 1. окреслення поняття інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження діяльності поліції; 2. дослідження сутності відповідних категорій для з'ясування напрямів їх функціонування; 3. окреслення взаємозв'язку інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження діяльності поліції в Україні.

Об'єктом статті виступають суспільні відносини, у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження діяльності поліції в Україні.

Предметом дослідження є інформаційно-аналітичне забезпечення та наукове супроводження діяльності поліції в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність органів Національної поліції України є складним та багаторівневим процесом, задля вдосконалення та забезпечення якого функціонують безліч різноманітних інститутів. Основна мета діяльності поліції покликана убезпечити права і свободи громадян України від посягань та розслідування вже вчинених правопорушень.

Поряд із цим інформація в сучасному світі відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки наше суспільство фактично складається з різних інформацій, а володіння цією інформацією може в окремих випадках впливати на різноманітні процеси як локального, так і загальнодержавного значення.

Інформація та володіння нею виступає серйозним чинником у системі протидії та запобігання злочинності, оскільки наявність та достовірність її прямо пов'язана із досягненням позитивного результату. Своєю чергою, в умовах глобального інформування постає необхідність здійснення аналітичних операцій, оскільки інформація може бути надана не достовірна або не об'єктивна і саме через це потребує зіставлення з іншими фактами, іншими джерелами тощо.

Своєю чергою, в такому контексті поліцейська діяльність визначається як специфічна форма реалізації поліцейської функції держави, що припускає цілеспрямований вплив відповідних державних інститутів (органів) на соціальні відносини [1], а поліція виступає саме тією державною організацією, через яку держава забезпечує значну частину заходів щодо забезпечення власної безпеки та безпеки суспільства і його членів [2, с. 51–52].

Разом із тим, виходячи із завдань, визначених Законом України «Про Національну поліцію», остання бере участь у визначенні основних напрямів розвитку науки і освіти з питань діяльності Національної поліції, в організації та проведенні відповідних науково-дослідних, дослідно-конструкторських, кримінологічних і соціологічних досліджень, а також у впровадженні їх результатів в освітній процес та практичну діяльність [3].

Саме це і актуалізує значення інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження діяльності поліції в сучасній Україні, оскільки саме інформація дає змогу органам поліції орієнтуватись у сучасних викликах кримінального світу, а наука кримінального, адміністративного, цивільного та іншого права і процесу сприяє постійному розвитку методів розслідування, розширенню нормативно-правового

забезпечення діяльності поліції, пошуку тенденцій до вчинення злочинів у майбутньому і розробці механізму ефективної реакції на вчинені злочини.

Досліджуючи літературу з акцентованої тематики, автор твердить про плюралізм підходів до розуміння понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «наукове супроводження» діяльності поліції, а саме тому пропонується дослідити відповідні поняття послідовно, виводячи спільні риси.

На думку В. Глушкова, структура інформаційно-аналітичної діяльності має включати інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітичну роботу, створення баз даних, що включає інформаційний пошук, цілі, мотиви, способи та прийоми їх здійснення [4].

Деякі вчені вважають інформаційно-аналітичну діяльність продуктом інтелектуальних, творчих загальноцивілізаційних тенденцій, що характеризують розвиток людства, спрямований на формування пріоритетів стійкого розвитку цивілізації та інформатизації [5].

Поряд із цим, звужуючи предмет дослідження, необхідно зауважити, що у Законі України «Про Національну поліцію» чітко визначено таке: «Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності: формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України; здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу; користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади» [3].

У зв'язку з цим низка вчених акцентує на тому, що аналітична складова частина інформаційно-аналітичної діяльності спирається на герменевтичні методи, які включають інтерпретацію документів, аналіз наявних концепцій, пропозицій і теорій із застосуванням інструментарію формування математичного моделювання (англ. *Mathematical simulation*), використовуючи статичні (для опису оперативної обстановки) та динамічні (для опису результатів діяльності територіальних органів Національної поліції) моделі [6].

Своєю чергою, поліцейська аналітична діяльність – це модель аналітичної діяльності, що сконцентрована на допомозі у прийнятті рішень для працівників органів правопорядку, базуючись на процесі аналізу інформації та поширенні даних [7].

Як ми можемо порівнювати, розбіжність у трактуванні одного поняття (категорії) може бути незначною, але остання інтерпретація значно розширює її сутність та межі.

Наука, своєю чергою, характеризується діяльністю, спрямованою на здобуття нового знання. Ознаками науки є [8]: наявність систематизованого знання (наукових ідей, теорій, концепцій, законів, закономірностей, принципів, гіпотез, основних понять, фактів); існування наукової проблеми, об'єкта, предмета досліджень; наявність практичної значущості явища (процесу), що вивчається.

Наукою можна назвати лише ту галузь діяльності людини, яка має розроблену систему знань. Наукове дослідження характеризують новизна та обґрунтованість положень і висновків [9]. Розрізняють повсякденне і наукове пізнання. Повсякденне пізнання спирається лише на знання, які одержані в процесі навчання, життєвого досвіду і здорового глузду, тому має елементи наукового знання та суб'єктивні уявлення. Наукове знання набувається за допомогою особливих наукових методів (емпіричних і теоретичних). Застосування наукових методів

дає змогу правильно висвітлювати об'єктивні закони природи й суспільства [10].

Тобто однією з рис наукового супроводження є наявність систематизованого знання (наукових ідей, теорій, концепцій, законів, закономірностей, принципів, гіпотез, основних понять, фактів), що ґрунтується, перш за все, на даних, отриманих у результаті інформаційно-аналітичної діяльності (зокрема інформаційному забезпеченні та інформаційно-аналітичній роботі, що дає змогу накопичувати, зберігати інформацію і працювати з нею).

Аналізуючи наведені теоретичні конструкції, слушно зауважити, що в системі національної поліції України функціонує значна кількість підрозділів, що виконують вказану діяльність (тобто інформаційно-аналітичну діяльність та наукове супроводження).

Інформаційно-аналітична діяльність (створення баз даних, інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітична робота), основною метою якої є опрацювання даних про злочини, окреслення тенденцій злочинності (за безліччю ознак), винайдення імовірного місця вчинення злочину, можливість спрогнозувати появу нових видів злочинів та суттєва інформаційна допомога в розкритті вже вчинених, є невід'ємною складовою частиною поліцейської діяльності загалом.

Надаючи аналітикам змогу опрацювати дані про злочини, працівники органів правопорядку отримують змогу використовувати готовий оперативно-аналітичний продукт, а не первинну інформацію. При цьому вони отримують такі переваги: по-перше, продукт окреслює конкретно тенденції злочинності не лише за географічною ознакою, а й у часових рамках; по-друге, у зв'язку з тим, що продукт дає змогу мати більше інформації щодо місць ймовірного скоєння злочинів, більше часу та зусиль можна витратити на попередження скоєння злочинів; по-третє, оскільки час витрачається більш продуктивно, співробітники мають більше змоги надавати допомогу своїм колегам у разі потреби [11].

Прикладом інформаційно-аналітичної поліцейської діяльності є такі відомі інформаційні системи (банки чи бази даних), як «Інтелектуальна система кримінального аналізу у режимі реального часу» (R.I.C.A.S.), система «ОПІОН», яка містить всю інформацію з обмеженим доступом (грифом) з агентурних повідомлень та оперативно-розшукових справ. Та вже давно відома система «АРМОР» містить всі дані та інформацію, зібрану всіма підсистемами департаментів: звіти про правопорушення, стислі результати огляду місця події, інформацію про осіб, що перебувають у розшуку, незначні інциденти, ДТП тощо.

Поряд із цим треба звернути увагу на те, що в системі Національної поліції України функціонує управління забезпечення прав людини [12], діяльність якого полягає в забезпеченні охорони прав і свобод людей під час виконання покладених на поліцію завдань. Вказаний орган сприяє демократизації та гуманізації стандартів роботи поліції під час виконання покладених на неї завдань, а також забезпечує дієвий контроль за дотриманням законності під час перебування осіб у місцях несвободи.

Найбільш важливим у контексті нашого дослідження є те, що серед основних функцій вказаного органу законом визначено організацію та проведення навчально-освітніх заходів із питань забезпечення прав і свобод людини, а також науково-методичне супроводження діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод людини.

Поряд із цим Т. Сорочан визначає науково-методичну роботу як систему цілеспрямованих заходів, що на основі взаємодії науки та практики забезпечують безперервний професійний розвиток кадрів у певний період, що у взаємному зв'язку спричиняє підвищення якості виконуваної роботи [13].

Таким чином, діяльність управління забезпечення прав людини в контексті науково-методичного супроводження Національної поліції України полягає в тому, що на основі взаємодії наукових положень (загальної теорії прав людини та доктрини конституційного права) та практики (кількість фактичних звернень громадян до управління з інформацією щодо порушення прав людини поліцейськими, а також результати фактичних перевірок ізоляторів тимчасового тримання та місць позбавлення волі) управління формує свої пропозиції, проводить навчання та тренінги з діючими працівниками Національної поліції, що дає змогу убезпечити працівників поліції від можливого вчинення ними протиправних дій щодо громадян, що забезпечує безперервний професійний розвиток кадрів і підвищує ефективність роботи Національної поліції загалом.

Висновки. Таким чином, на основі проаналізованих підходів до розуміння понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «наукове супроводження» діяльності поліції, а також здійснивши спробу окреслення сутності вказаних явищ та встановивши взаємозв'язки між ними, автор підбиває підсумки:

1) інформаційно-аналітичне забезпечення поліцейської діяльності в сучасному інформаційному світі відіграє надзвичайно важливу роль у розкритті та попередженні злочинності;

2) інформаційна діяльність поліції перебуває у тісному та безперервному зв'язку з науковою та аналітичною, оскільки будь-яка отримана важлива інформація стає предметом аналітичних та наукових процесів, завдяки яким остання доповнюється, трансформується та об'єктивізується;

3) науковий супровід діяльності поліції є процесом послідовного створення системи знань, організацією та проведенням науково-дослідних, дослідно-конструкторських, кримінологічних і соціологічних досліджень, а також впровадженням їх результатів в освітній процес та практичною діяльністю з метою більш ефективного виконання поліцією своїх основних функцій із захисту прав і свобод людини і громадянина від посягань;

4) нині в Україні інформаційно-аналітична діяльність та наукове супроводження поліції та Міністерства внутрішніх справ України загалом сконцентрована на створенні нових та вдосконаленні чинних баз (банків) даних, що в подальшому сприятиме більш ефективному розкриттю злочинів, пошуку злочинців, можливості прогнозувати вчинення тих чи інших злочинів, а поряд із цим здійснювати аналіз кількості вчинених злочинів із метою завчасної розробки законодавства з можливих напрямів злочинної діяльності, проводити науково-практичні заходи на проблемні тематики протидії злочинності та вчасно імплементувати напрацьовані деталі в навчальну програму підготовки поліцейських.

Література:

1. Москаленко М. М. Концепція «полицейского права» как идейно-теоретическое основание организации и деятельности полиции дореволюционной России (историко-теоретический аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства ; История правовых учений». Санкт-Петербург, 2004. 22 с.

2. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2005. 203 с.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
4. Енциклопедія кібернетики / Відпов. ред. Глушков В. М. Т. 2 (М–Я). Київ : Вид-во УРЕ, 1973. 576 с.
5. Захарова В. І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності / Захарова В. І., Філіпова В. Я. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 336 с.
6. Єсімов С. С. Юридична природа інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*. URL: <http://aphd.ua/publication-151/>
7. Основи кримінального аналізу : посібник з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко, О. М. Заєць та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
8. Шинкарук О. Відбір спортсменів і орієнтація їх підготовки в процесі багаторічного вдосконалення як наукова проблема. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2015. № 3. С. 16–28.
9. Основи науково-дослідної роботи магістрантів та аспірантів у вищих навчальних закладах (спеціальність: 017 Фізична культура і спорт): навчальний посібник / В. М. Костюкевич, В. І. Воронова, О. А. Шинкарук, О. В. Борисова; за заг. ред. В. М. Костюкевича. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. 554 с.
10. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. Москва, 1995. 160 с.
11. Заєць О. М. Імплементация методів аналітичної діяльності в діяльність органів правопорядку України в умовах інтегрування до Європейського співтовариства//Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичного семінару 23 березня 2018 року / упорядники А. В. Баб'як, В. В. Сенік, Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 209 с.
12. Управління забезпечення прав людини. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1998717>.
13. Сорочан Т. Концепція науково-методичної роботи в добу освітніх змін: традиції, інновації, перспективи розвитку. *Методист*. 2013. № 2. (14). С. 7–12. URL: http://lib.iitta.gov.ua/703966/1/Sorochan_6.pdf

Коваленко А. В. Взаимосвязь информационно-аналитического обеспечения и научного сопровождения полицейской деятельности в Украине

Аннотация. В статье проанализированы сущность понятий информационно-аналитическое обеспечение и научное сопровождение с целью установления взаимосвязи путем выделения связанными и взаимно обусловленных черт.

Ключевые слова: информация, аналитика, научное сопровождение, полицейская деятельность, взаимосвязь, предотвращение и противодействие преступности.

Kovalenko A. Interview of information and analytical supply and scientific administration of police activity in Ukraine

Summary. The article analyzes the essence of the concepts of informational and analytical support and scientific support in order to establish the relationship by means of the allocation of mutually related and mutually predetermined rice.

Key words: information, analytics, scientific support, police activity, interconnection, prevention and counteraction of crime.